

MULOQOTNING ASOSIY PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Gulimmatova Shahlo Zafar qizi

Urganch davlat universiteti

Psixologiya mutaxassisligi 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Muloqot insonlar o'rtasidagi axborot almashinuvi, hissiy va ijtimoiy munosabatlarning shakllanish jarayonidir. Uning asosiy psixologik xususiyatlari ongli va bevosita bo'lishi, shaxslararo ta'sir o'tkazish qobiliyati, emotsional jihatlariga ta'sir etishi va ijtimoiy moslashuvga xizmat qilishidir. Muloqot jarayonida verbal va neverbal vositalar, tinglash ko'nikmalari, empatiya, o'zaro tushunish va hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu jarayon inson tafakkuri, shaxsiy rivojlanishi va ijtimoiy integratsiyasida muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: Muloqot, psixologik xususiyatlar, verbal va neverbal aloqa, emotsional intellekt, o'zaro tushunish, tinglash va empatiya, shaxslararo munosabatlar, ijtimoiy moslashuv, axborot almashinuvi, hamkorlik.

BASIC PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS \ OF COMMUNICATION

Annotation: Communication is the process of information exchange between people, formation of emotional and social relations. Its main psychological features are being conscious and direct, the ability to have interpersonal influence, affect emotional aspects and serve social adjustment. Verbal and non-verbal tools, listening skills, empathy, mutual understanding and cooperation are important in the communication process. This process plays an important role in human thinking, personal development and social integration.

Key words: Communication, psychological characteristics, verbal and non-verbal communication, emotional intelligence, mutual understanding, listening and empathy, interpersonal relations, social adaptation, information exchange, cooperation.

Muloqot inson hayotining ajralmas qismi bo'lib, jamiyatda shaxslar o'rtasidagi axborot almashinuvi, o'zaro ta'sir va munosabatlarning shakllanishiga xizmat qiladi. Inson o'z fikrlarini ifodalash, boshqalarni tushunish va ijtimoiy muhitga moslashish jarayonida muloqot vositalaridan foydalanadi. Ushbu jarayon faqatgina og'zaki yoki yozma nutq orqali emas, balki mimika, imo-ishoralar, tana tili va ovoz ohanglari kabi neverbal signallar orqali ham amalga oshadi.[1]

Muloqotning psixologik xususiyatlari shaxsiy va ijtimoiy omillar bilan bog'liq bo'lib, uning samaradorligi insonning emotsional intellekti, tinglash ko'nikmalari, empatiyasi va ijtimoiy tajribasiga bog'liq. Zamonaviy jamiyatda samarali muloqot shaxslararo munosabatlarni mustahkamlash, ish faoliyatini yaxshilash va ijtimoiy moslashuv jarayonini yengillashtirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, muloqotning psixologik

xususiyatlarini o‘rganish inson tafakkuri, xulq-atvori va ijtimoiy muhit bilan o‘zaro bog‘liqligini tushunishga yordam beradi.[2]

Muloqot jarayonida psixologik ta’sir muhim rol o‘ynaydi. Bu ta’sir aloqaning ajralmas qismi bo‘lib, bir shaxsning (yoki guruhning) boshqalarning psixikasiga ta’sir o‘tkazishi jarayonini ifodalaydi. Ushbu ta’sirning asosiy maqsadi – inson yoki guruhning ruhiy holatini, qarashlarini, munosabatlarini va hissiy kechinmalarini o‘zgartirish yoki shakllantirishdir. Psixologik ta’sir doimiy ravishda kuchli ta’sir ko‘rsatmasa ham, muayyan sharoitlarda insonlarning psixikasiga va ularning faoliyati hamda xulq-atvoriga sezilarli ta’sir o‘tkazishi mumkin.[3]

Muloqotning o‘ziga xos shakllaridan biri do‘stlik munosabatlaridir. Bu insonlar o‘rtasidagi barqaror va shaxsiy bog‘liqlikka asoslangan muloqot tizimi bo‘lib, u do‘stlar orasida yuqori darajadagi qoniqish hissini yuzaga keltiradi. Do‘stlikning rivojlanishi uning yozilmagan qoidalariga rioya qilishni talab etadi. Bu qoidalar o‘zaro tushunish, ochiqlik, ishonch, hamjihatlik, yordam, bir-birining hayotiga qiziqish bildirish va hissiy fidoyilikni o‘z ichiga oladi. Agar ushbu do‘stlik qoidalari buzilsa, bu munosabatlarning susayishiga, yuzaki do‘stona aloqalarga tushib qolishiga yoki hatto adovat va qarama-qarshilikka aylanishiga olib kelishi mumkin.[4]

Muloqot inson tafakkuri va ijtimoiy hayotining muhim tarkibiy qismi bo‘lib, uning psixologik xususiyatlari shaxsning hissiy holati, ijtimoiy tajribasi va ong darajasi bilan bevosita bog‘liqdir. Muloqot jarayoni verbal va neverbal vositalar orqali amalga oshadi, bunda so‘zlash, yozish, imo-ishoralar, mimika va tana tili katta ahamiyatga ega. Samarali muloqot shaxslararo munosabatlarni yaxshilashga, tushunmovchiliklarning oldini olishga va insonlar o‘rtasida mustahkam aloqalar o‘rnatishga yordam beradi.[5]

Muloqotning psixologik jihatlar orasida empatiya, tinglash qobiliyati, o‘zaro tushunish va emotsional intellekt alohida o‘rin tutadi. Empatiya – bu boshqa insonlarning his-tuyg‘ularini tushunish va ularga hamdard bo‘lish qobiliyati bo‘lsa, tinglash esa suhbatdosh fikrlarini e’tibor bilan qabul qilishni anglatadi. Ushbu jihatlar muloqotni samarali va mazmunli qilishda muhim rol o‘ynaydi.

Muhokamalardan kelib chiqadigan natija shuki, samarali muloqot insonlar o‘rtasidagi munosabatlarni mustahkamlaydi, ish samaradorligini oshiradi va ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi. Muloqot jarayonida emotsional intellekt va empatiya yetarli darajada rivojlangan bo‘lsa, insonlar o‘rtasida tushunmovchiliklar kamayadi, hamkorlik va ijtimoiy moslashuv jarayonlari yaxshilanadi. Shu sababli, muloqot madaniyati va uning psixologik xususiyatlarini chuqur o‘rganish har bir insonning shaxsiy va kasbiy rivojlanishi uchun muhim ahamiyat kasb etadi.[6]

Muloqot inson hayotining ajralmas qismi bo‘lib, uning psixologik xususiyatlarini o‘rganish shaxsiy rivojlanish va ijtimoiy moslashuv uchun muhim ahamiyatga ega. Samarali muloqot insonlar o‘rtasidagi munosabatlarni mustahkamlash, tushunmovchiliklarning oldini olish va jamiyatda o‘z o‘rnini topishda muhim rol o‘ynaydi.

Muloqot jarayonida verbal va neverbal aloqa vositalaridan samarali foydalanish, empatiya, tinglash qobiliyati va emotsional intellekt kabi jihatlar asosiy o‘rin tutadi. Ushbu

xususiyatlarning rivojlanishi insonning shaxslararo munosabatlarida muvaffaqiyat qozonishiga, ish faoliyatida samaradorligini oshirishiga va ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatga erishishiga yordam beradi.

Shunday ekan, har bir inson muloqot madaniyatini shakllantirish va uning psixologik jihatlarini chuqur o‘rganishga intilishi zarur. Bu esa nafaqat shaxsiy rivojlanishga, balki jamiyatda barqaror va samimiy munosabatlarni o‘rnatishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. — Санкт-Петербург: Питер, 2001.
2. Андреева Г.М. Социальная психология. — Москва: Аспект Пресс, 2005.
3. Jalolov J. Psixologiya asoslari. — Toshkent: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2010.
4. Vygotskiy L.S. Muloqot va tafakkur. — Moskva: Pedagogika, 1982.
5. G'ofurov U. Muloqot va nutq madaniyati. — Toshkent: Sharq, 2018.
6. G'aniyev A. Psixologik trening va muloqot ko‘nikmalari. — Toshkent: O‘zMU, 2020.